

gkv2015oa@gmail.com

Гнедіна К. В.

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Нагорний П. В.

здобувач вищої освіти (магістрант)

Національний університет «Чернігівська політехніка», Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У доповіді розглянуто основні перешкоди подальшої цифрової трансформації економіки України, зумовлені повномасштабним російським вторгненням на територію України. Визначено стратегічні орієнтири розвитку цифрової економіки в умовах повоєнної відбудови.

Ключові слова: цифрова економіка, цифровізація, повоєнна відбудова, цифрова трансформація, IT-індустрія.

24 лютого 2022 року розпочалася нова трагічна сторінка історії українського народу, пов'язана з повномасштабним російським вторгненням на територію України. Регулярні ракетні та артилерійські обстріли, дії загарбників на тимчасово окупованих землях, різноманітні непрямі втрати (наприклад, обмеження зовнішньої торгівлі) спричинили значні економічні збитки. Втрати української економіки внаслідок повномасштабної війни оцінюються на рівні 30–35 % ВВП, щомісячний дефіцит бюджету сягає 5 млрд доларів [1]. До початку повномасштабного вторгнення національна політика економічного розвитку передбачала поступовий перехід від традиційної до цифрової економіки. Було успішно реалізовано низку проєктів, серед яких онлайн-сервіс державних послуг «Дія» (зазначений проєкт виявився настільки успішним, що інші держави почали впроваджувати аналогічні сервіси). Здійснено вагоме просування у забезпеченні всіх громад надійним доступом до Інтернету (за 2010–2019 рр. доступність до світової мережі в Україні зросла у 2,89 разу). Станом на 2021 рік український IT-експорт становив 6,8 мільярдів доларів. Кількість українців, зайнятих в IT-індустрії, сягнула 250 000 осіб [2]. Водночас рівень цифровізації національної економіки станом на кінець 2021 року залишався досить низьким у порівнянні з найрозвиненішими країнами сучасного світу, тому для планування подальшого розвитку за напрямом цифрової трансформації було прийнято Стратегію «Україна 2030E — Україна з розвинутою цифровою економікою». Визначені Стратегією КРІ до 2030 року є досить амбітними, серед них: зростання частки цифрової економіки у ВВП з 3 % до 65 %; щонайменше 200 міст здійснюють управління за допомогою цифрових платформ; зростання кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють випуск «smart products» у 20 разів тощо [3]. Проте на шляху до досягнення вищезгаданих КРІ виникло багато нових викликів і перешкод в умовах воєнного стану.

Повномасштабна війна, безумовно, відчутно вплинула на цифрову трансформацію в Україні. Основні наслідки такого руйнівного впливу полягають у такому:

1) *погіршення якості зв'язку.* Регулярні пошкодження інфраструктури, репресивні заходи на захоплених територіях призвели до зниження якості Інтернет-зв'язку в середньому на 13 %, мобільного зв'язку — на 26 %. Станом на травень 2022 року понад 15 % українських населених пунктів перебували без стабільного доступу до мобільного зв'язку [2];

2) *обмежена діяльність IT-сектору.* Наслідки війни (регулярні відключення світла, нестабільний зв'язок, неможливість ефективної роботи в деяких регіонах країни тощо) призвели

до зниження темпів розвитку ІТ-індустрії. У 2022 році динаміка ІТ-експорту становила 5,8 % поряд з прогнозованими 20–35 % [4];

3) *втрати на ринку праці*. Станом на початок 2022 року з країни виїхало понад 50 тис. працівників ІТ-галузі (слід відмітити, що більшість таких працівників продовжують працювати на вітчизняних підприємствах дистанційно). Орієнтовно 7 % ІТ-спеціалістів мобілізовано до складу ЗСУ [4])

4) *погіршення стану електронної комерції*. Попит на окремі групи товарів обмежений унаслідок скорочення кількості покупців та зниження їх купівельної спроможності. Виникають регулярні затримки з оброблення онлайн-замовлень, викликані нестабільним зв'язком та іншими подібними факторами. Крім того, із затримками працюють поштові служби, особливо за умови доставки товарів у відносно небезпечні регіони [5].

При цьому слід розглянути чинники стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. По-перше, на території України поширюються сучасні світові інноваційні технології. Яскравим прикладом таких технологій є супутникова мережа Starlink, активізація використання якої протягом 2022 року зумовлена нестабільним зв'язком в існуючих українських мережах. Поширення інноваційних технологій дозволить як підвищити наявний потенціал розвитку цифрової економіки в Україні, так і надасть необхідні для цього ресурси, зокрема надійний та швидкий Інтернет-зв'язок [6]. По-друге, перспективним є цифрове оновлення індустріально-технічного комплексу, яке досить часто відтермінується чи взагалі не розглядається власниками суб'єктів господарювання, адже потребує значних вкладень ресурсів. В умовах, коли інфраструктурні об'єкти потрібно відновлювати обов'язково (часом майже «з нуля»), відповідні ресурси можуть вкладатися саме в інноваційні технології. По-третє, позитивним є досвід дистанційної роботи, який мають громадяни України. Багато підприємств (навіть ті, що діяли у звичному форматі під час активної фази пандемії COVID-19) були змушені організувати свою роботу в дистанційному форматі. Більшість освітніх закладів також здійснюють навчальний процес з використанням дистанційних технологій. Відповідно, вагомий досвід дистанційної роботи громадян сприяє впровадженню інноваційних технологій, що, зі свого боку, також стимулює цифровізацію національної економіки. По-четверте, в умовах війни актуалізується та зростає суспільна потреба в інформації, використанні інформаційних технологій та електронних пристроїв. Відповідно зростає загальний рівень цифрової грамотності населення та використання цифрових технологій. Такі процеси сприяють подальшій цифровій трансформації економіки.

Зазначені перешкоди та передумови цифрової трансформації вітчизняної економіки можуть сповільнювати чи пришвидшувати динаміку цих процесів, однак загальний вектор повоєнної відбудови спрямований саме на цифрову економіку. Тому доцільним є визначення стратегічних орієнтирів цифрової трансформації вітчизняної економіки в умовах повоєнної відбудови, до яких належать [2; 6; 7]:

- досягнення належного рівня широкої доступності Інтернет-мережі, цифрової грамотності серед населення різних вікових категорій;
- державне сприяння впровадженню інноваційних цифрових технологій у різні сфери суспільного життя;
- активне створення інноваційних майданчиків, хабів, які б надавали можливість впроваджувати в практику новаторські ідеї з високим потенціалом;
- гармонізація законодавства відповідно до потреб цифрової економіки (закріплення норм, що регулюють цифрове управління державою, визначають процесуальні дії з отримання доказової бази стосовно зафіксованих «розумними» технологіями міста правопорушень тощо);
- міжнародне співробітництво у галузі інноваційних технологій, залучення іноземного інвестиційного капіталу, посилення імпорту ресурсної бази для забезпечення інноваційного розвитку;

▪ модернізація системи освіти відповідно до потреб повоєнної цифрової трансформації економіки України.

Деякі з окреслених завдань вже були частково реалізовані до початку повномасштабного російського вторгнення на територію України, інші ж розглядаються як перспективні для реалізації в майбутньому. Водночас розробка відповідних проєктів і визначення конкретних заходів, спрямованих на досягнення зазначених орієнтирів, дозволить якнайшвидше забезпечити прийнятний рівень темпів цифрової трансформації вітчизняної економіки.

Таким чином, можна стверджувати, що повномасштабне російське вторгнення на територію України кардинально змінило умови здійснення цифрової трансформації вітчизняної економіки. З'явилася низка досить вагомих перешкод, серед яких: погіршення якості зв'язку, обмеження діяльності ІТ-сектору, втрати на ринку праці, зниження активності у сфері електронної комерції та інші. Водночас пошук шляхів подолання нових перешкод і загроз, раціональне використання наявного потенціалу створюють передумови для розвитку цифрової економіки України у післявоєнний період.

Література

1. Жарикова А. ВВП України в 2022 році за попередньою оцінкою впав на 30,4 % — Мінекономіки // Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/5/695705/> (дата звернення: 09.03.2023).
2. Цифровізація для відновлення України // Policy Responses: Ukraine tackling the policy challenges. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/631986262b4bd804ce8d34b6_UA%20Digitalisation%20Recovery_UKR.pdf (дата звернення: 10.03.2023).
3. Україна 2030E — країна з розвинутою цифровою економікою // Український Інститут Майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#6-2-5> (дата звернення: 11.03.2023).
4. Бабенко М. Війна та код. Які зарплати зараз в айтішників і чому в Україні їх більше не шукають// ФОКУС. URL: <https://focus.ua/uk/economics/552366-it-sektor-ukrainy-vo-vremya-vojny-vakansii-dlya-razrabotchikov-problemy-i-perspektivy> (дата звернення: 11.03.2023).
5. Котелевець Д. О. Основні бар'єри розвитку цифрової економіки в Україні. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. № 36. С. 59–64.
6. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Цифровізація економіки в післявоєнній Україні як засіб відновлення й розвитку держави. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф., м. Київ, 10 червня 2022 р. Київ, 2022. С. 254–257.
7. Покровська Н. М. Концептуальні засади післявоєнного відновлення України, економічні аспекти. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2022. № 4 (274). С. 41–47.

Honcharuk A.

Student of the 3rd year, Faculty of transport, management and logistics
National Aviation University, Kyiv

LOGISTICS INFRASTRUCTURE AS AN ESSENTIAL CRITERION OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINIAN CITIES

Summary. For Ukraine's post-war urban reconstruction, the logistics infrastructure is a crucial factor. To enable the swift and effective transportation of goods and services, which is crucial for the postwar expansion of the economy, logistical hubs and infrastructure development are required.

Keywords: logistics, post-war reconstruction, infrastructure, efficiency, assessment of prospects, investments.

Relevance. After the long war that has been going on in Ukraine since 2014, post-war reconstruction has become one of the most pressing issues for the country. One of the important criteria